

พฤติกรรมการออมเพื่อการเกษียณ: กรณีศึกษากลุ่มตัวอย่างพนักงานธนาคารพาณิชย์ ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

Retirement Saving Behavior: The Case of Bank Officers in Bangkok Metropolitan Area

- ◆ กนกกาญจน์ สังขนนท์
พนักงานธนาคาร บริษัท ธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน)
Kanokkarn Sungkanon
Bank Officer, Kasikornbank Public Company Limited
E-mail: kanokkarn.s@kasikornbank.com
- ◆ วรพงศ์ จวงรัตน์กะจําจร
พนักงานธนาคาร บริษัท ธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน)
Worapong Joungrattanakamjorn
Bank Officer, Kasikornbank Public Company Limited
E-mail: worapong.j@kasikornbank.com
- ◆ ชاکริต ศรีสุกุน
หัวหน้าภาควิชาบริหารธุรกิจและศึกษาทั่วไป คณะอุตสาหกรรมบริการนานาชาติ
วิทยาลัยดุสิตธานี
Chakrit Srisakun
Head of Department, Business Administration and General Education International
Program, Faculty of International Hospitality Industry, Dusit Thani College,
Email: chakrit.sr@dtc.ac.th

Received: July 23, 2020; Revised: September 14, 2020; Accepted: November 16, 2020

Abstract

This study aimed to study the behavior of saving for retirement of commercial bank employees in Bangkok and its vicinity. In addition, the results of the study showed that the behavior of saving, especially the behavior of saving for retirement. Currently, Thailand has more diversified investments to achieve a better understanding of the saving behavior of the target sample in order to make an effective plan for their upcoming retirement. For this study, data was collected. The questionnaire was used to survey 370 samples from 400 samples

because the 30 samples did not have sufficient income after deduction for retirement savings. In the most cases, the samples have a savings plan for retirement about 11-15 years in advance. As for the factors that affect the savings, increasing income was the most important factor that affected investment for retirement, and it has a positive correlation with saving. Among these factors, it was found that their investments were focused on investing in medium risk assets. People aged 44 and over were the most group who prepared to retire compared to other groups. In addition, the study found that the education level and length of service was positively correlated with retirement savings. On the other hand, expenditures had a negative correlation with the savings portion.

Keywords : Saving Behavior; Saving for Retirement; Commercial Bank Officers

บทคัดย่อ

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการออมเพื่อการเกษียณของพนักงานธนาคารพาณิชย์ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล และจากผลการศึกษาพบว่าพฤติกรรมการออมโดยเฉพาะอย่างยิ่งพฤติกรรมการออมเพื่อการเกษียณการออม รวมถึงในปัจจุบันประเทศไทยได้มีความหลากหลายทางการลงทุนมากขึ้น เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจภาพรวมของพฤติกรรมการออมของกลุ่มตัวอย่าง และสามารถใช้ประโยชน์ในการวางแผนเตรียมตัวเพื่อวัยเกษียณต่อไป สำหรับการศึกษาในครั้งนี้รวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามสำรวจกลุ่มตัวอย่างจำนวน 370 ตัวอย่างจากการข้อมูล 400 ตัวอย่าง เนื่องจาก 30 ตัวอย่างไม่มีรายได้หลังหักค่าใช้จ่ายเพียงพอสำหรับการออมเพื่อการเกษียณ โดยในกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ วางแผนการออมเพื่อเกษียณล่วงหน้าประมาณ 11-15 ปี สำหรับปัจจัยที่ส่งผลต่อการออม พบว่า รายได้ที่เพิ่มขึ้นจะเป็นส่วนสำคัญที่สุด ที่ส่งผลต่อการลงทุนเพื่อเกษียณ และมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการออม โดยในจำนวนนี้ยังพบว่าการลงทุนเน้นการลงทุนในกลุ่มสินทรัพย์ที่มีความเสี่ยงปานกลาง โดยประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 44 ปีขึ้นไปจะเริ่มมีการเตรียมตัวเพื่อเกษียณมากที่สุดเมื่อเทียบกับกลุ่มอื่น นอกจากนี้การศึกษาพบว่าระดับการศึกษา และระยะเวลาในการทำงานมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับการออมเพื่อเกษียณด้วย แต่ในทางกลับกัน พบว่า รายจ่ายจะมีความสัมพันธ์เชิงลบกับสัดส่วนการออม

คำสำคัญ : พฤติกรรมการออม การออมเพื่อวัยเกษียณ พนักงานธนาคารพาณิชย์

บทนำ

จากปัญหาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางประชากรของ泰นั้น หากไม่มีระบบการออมเงินเพื่อวัยเกษียณของประชากรไทย อาจทำให้เกิดปัญหาต่อความสามารถในการพึ่งพิงตนเองของผู้สูงอายุนอกเหนือจากความ

ช่วยเหลือหรือสวัสดิการของทางภาครัฐได้ในอนาคต นอกจากนั้นจากรายงานของธนาคารแห่งประเทศไทยในการสัมมนาประจำปี (สิงหาคม 2548) พบว่าการออมโดยรวมในประเทศไทยอยู่ที่ระดับร้อยละ 30.5 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ทั้งนี้ถ้าหากพิจารณาในส่วนของการออมภาคครัวเรือนนั้นคิดเป็นเพียงที่ร้อยละ 5.4 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศเท่านั้น ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับที่น่ากังวล (สิทธิรัตน์, 2548)

ทั้งนี้ปัจจัยที่ทำให้การออมของภาคครัวเรือนลดลงมาจากหลายปัจจัย โดยปัจจัยที่สำคัญคือพฤติกรรมของการบริโภคที่เปลี่ยนไป และความสะดวกในการเข้าถึงสินเชื่อเพื่อการบริโภคอย่างเช่นบัตรเครดิต หรือ บัตรกดเงินสด ซึ่งทำให้ความระมัดระวังในการใช้จ่ายลดลง เนื่องจากเป็นพฤติกรรมที่เรียกว่า “ใช้ก่อน ผ่อนทีหลัง” ในขณะที่รายได้ไม่ได้เพิ่มขึ้นตาม ทำให้ประชากรไทยตกอยู่ในภาวะการณืใช้จ่ายมากกว่ารายได้ ซึ่งจากรายงานของธนาคารแห่งประเทศไทยในการประชุม สัมมนาประจำปี (สิงหาคม 2548)ยังพบว่าประชากรไทยมีรายจ่ายสูงกว่ารายได้ถึงร้อยละ 6.06 ทั้งนี้พฤติกรรมการออมของประชากรมีความแตกต่างกันไป เช่น คนที่มีความมั่งคั่งสูงจะออมมากกว่าคนจน คนที่มีอายุมากกว่าออมมากกว่าคนอายุน้อย คนที่ระดับการศึกษาสูงและอาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ จะออมน้อยกว่ากลุ่มอื่นเนื่องจากสามารถเข้าถึงการกู้ยืมได้ง่ายในยามฉุกเฉิน นอกจากนั้นปัญหาพฤติกรรมการใช้จ่ายแล้ว พฤติกรรมดังกล่าวจะกระทบถึงปัญหาหนี้ครัวเรือนและกระทบต่อการดำรงชีวิตประจำวันของประชากรในอนาคต เนื่องจากหนี้จะสร้างภาระค่าใช้จ่ายที่มากขึ้น และเบียดเบียนการบริโภค รวมถึงเบียดบังการออมของประชากรในประเทศอีกด้วย (สิทธิรัตน์, 2548)

สำหรับแนวทางที่สามารถบรรเทาปัญหาการพึ่งพาภาครัฐของผู้สูงอายุทางหนึ่งก็คือ การออมเพื่อการเกษียณ โดยการกระตุ้นให้เกิดการออมเพื่อการเกษียณในปัจจุบัน มีหลายวิธี เช่น การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษี การจัดตั้งกองทุนการออมแห่งชาติ ซึ่งแนวทางดังกล่าวนี้ เป็นแนวทางแก้ไขอย่างเร่งด่วนและเป็นวิธีการแก้ไขแบบระยะสั้น ซึ่งหากต้องการที่จะแก้ไขปัญหาระยะยาวเพื่อให้เกิดการออมเพื่อการเกษียณ การสร้างทักษะทางการเงิน จึงเป็นทางเลือกหนึ่งในการทำให้เกิดการออมเพื่อการเกษียณอย่างยั่งยืน (Lusardi and Mitchell, 2009) เพื่อเตรียมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรกับผลกระทบที่กำลังจะเกิดขึ้น

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นที่จะหาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการออมเพื่อการเกษียณของประชากรไทย โดยมุ่งเน้นไปยังกลุ่มที่ให้บริการด้านการเงินหรือมีทักษะทางการเงิน ซึ่งน่าจะมีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการด้านการออมเพื่อการเกษียณของตนเอง ผู้วิจัย ได้ทำการพิจารณาคัดเลือกกลุ่มคนทำงานในธนาคารพาณิชย์ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลเป็นกลุ่มประชากรตัวอย่างในการวิจัย เนื่องจากผู้วิจัยได้พิจารณาแล้วพบว่าพนักงานในสถาบันการเงินเป็นกลุ่มประชากรตัวอย่างที่น่าศึกษามากที่สุด เนื่องจากเป็นกลุ่มคนทำงานที่อยู่ในแหล่งข้อมูลข่าวสารทางการเงินและการลงทุน ซึ่งให้สามารถรับรู้ความเคลื่อนไหวของตลาดเงินและตลาดทุนได้ตลอดเวลา รวมถึงความรู้ทางการเงินมีบทบาทต่อการออมเพื่อการเกษียณอย่างไรในสังคมไทย และทักษะทางการเงินในด้านใดที่เป็นตัวกำหนดการออมเพื่อการเกษียณ และจะอย่างไร ให้คนหันมาออมเพื่อการเกษียณมากขึ้น

วัตถุประสงค์

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการออมเพื่อการเกษียณ: กรณีศึกษากลุ่มตัวอย่างพนักงานธนาคารพาณิชย์ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ทบทวนวรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการออมเพื่อเกษียณอายุ จะมีทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดพฤติกรรมการออมจำกัด ดังนั้นการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจะอ้างอิงถึงถึงทฤษฎีการบริโภคและการออมของเคนส์, ทฤษฎีวงจรชีวิตของการบริโภคและการออม และแนวคิดทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางการเงิน ตลอดจนความสำคัญของการออม วรรณกรรมที่มีการพัฒนาทฤษฎีที่มีวัตถุประสงค์เพื่อจะอธิบายในเรื่องของความสำคัญของการออม การตัดสินใจออม และในส่วนสุดท้ายจะเป็นวรรณกรรมที่มุ่งเน้นศึกษาถึง ทักษะทางการเงินและความสัมพันธ์ในการออมการลงทุน

ทฤษฎีการบริโภคและการออมของเคนส์ จอห์น เมย์นาร์ด เคนส์ (John Maynard Keynes)

Keynes (1936) มีความเห็นว่าการใช้จ่ายเพื่อการอุปโภค บริโภคนั้นขึ้นอยู่กับรายได้สุทธิในปัจจุบัน โดยรายได้สุทธิเป็นรายได้ที่หักภาษีแล้ว สมการการบริโภคของ เคนส์อาจเขียนได้ดังแสดงในสมการ

$$C = a + bY_d \quad (1)$$

โดยที่ C คือ การบริโภค, a คือ ระดับการบริโภคน้อยสุดที่ไม่ขึ้นกับรายได้สุทธิ, b คือ ระดับการบริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป เมื่อรายได้สุทธิเปลี่ยนแปลงไป 1 หน่วย และ Y_d คือ ระดับรายได้สุทธิส่วนบุคคล

สมการการบริโภคนี้มีความหมายว่า ในระยะสั้น การบริโภคมีความสัมพันธ์กับระดับรายได้สุทธิส่วนบุคคล เนื่องจากการออมคือรายได้ที่เหลือจากการบริโภค ดังนั้นอาจเขียนสมการแสดง ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้สุทธิ (Y) การบริโภค (C) และการออม (S) ได้ดังนี้

$$S = Y_d - C \quad (2)$$

เมื่อแทนค่าสมการการบริโภค (1) ลงในสมการ (2) จะได้สมการ (3.1) และ (3.2) ดังนี้

$$S = Y_d - a - bY_d \quad (3.1)$$

$$S = -a + (1 - b)Y_d \quad (3.2)$$

สมการ (3.1) คือสมการการออม แสดงให้เห็นว่าการออมมีความสัมพันธ์กับระดับรายได้สุทธิในทิศทางเดียวกัน เช่นเดียวกับ กรณีการบริโภคที่มีความสัมพันธ์กับระดับรายได้สุทธิในทิศทางเดียวกัน นอกจากนั้น เคนส์ได้พิจารณาว่าการบริโภคและการออมนอกจากขึ้นกับรายได้แล้ว ยังขึ้นกับปัจจัยอื่นๆด้วย เช่น ปัจจัยในเรื่องมูลค่าสินทรัพย์ผลกระทบของอัตราดอกเบี้ย และแรงจูงใจในการออมมีหลาย ประการ เช่น ใช้จ่ายยามฉุกเฉิน ใช้จ่ายเพิ่มเป็นพิเศษ เช่น การศึกษาของบุตรหลาน ผลตอบแทน ใช้จ่ายปรับปรุงมาตรฐานการครองชีพ เป็นหลักประกันรายได้ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น เก่งกำไรหรือลงทุนในโครงการ ธุรกิจ มรดกให้ลูกหลาน และความประหยัดมัธยัสถ์ (Gordon, 1990).

สมมติฐานวัฏจักรชีวิต (Life –Cycle Hypothesis)

โสภณ โรจน์ธำรง (2543) กล่าวว่าสาระสำคัญของสมมติฐานนี้คือ โดยทั่วไปบุคคลมักจะมีรายได้ค่อนข้างต่ำเมื่อเริ่มต้นชีวิตและในบั้นปลายชีวิตเนื่องจากผลิตภาพต่ำ แต่บุคคลจะมีรายได้สูงเมื่ออยู่ในวัยกลางคน ในขณะที่การบริโภคของบุคคลจะดำรงไว้ซึ่งระดับการบริโภคคงที่หรือสูงขึ้นทีละน้อย ทำให้ช่วงเริ่มต้นของชีวิตนั้นบุคคลจะเป็นผู้กู้สุทธิ (Net Borrower) ต่อมาในช่วงอายุวัยกลางคนจะออมเพื่อจ่ายคืนหนี้สินและเก็บออมไว้เมื่อออกจากงาน และช่วงบั้นปลายชีวิตจะกลายเป็นผู้ออมติดลบ

สันติยา, 2543 อ้างในจิตสุตา ทองปาน (2546:16-20) กล่าวว่าทฤษฎีของ Ando, Modigliani และ Brumberg ตั้งอยู่บนข้อสมมติที่ว่า การบริโภคชั่วชีวิตไม่ควรเกินรายได้ที่แสวงหาได้ชั่วชีวิต ดังนั้นทุกคนควรจะมีการวางแผนการบริโภคและการออมในระยะยาว โดยจัดสรรการบริโภคชั่วชีวิตให้ดีที่สุด และมีวัตถุประสงค์ที่จะรักษาระดับการบริโภคให้คงที่ โดยทำการออมในช่วงที่มีงานทำ มีรายได้ดีและนำเงินออมนั้นมาใช้ในช่วงที่รายได้ต่ำกว่าการบริโภค การบริโภคจึงขึ้นอยู่กับรายได้ชั่วชีวิตมากกว่ารายได้ปัจจุบัน ทฤษฎีนี้แสดงให้เห็นว่านอกเหนือจากระดับรายได้และความมั่งคั่งแล้ว ยังมีปัจจัยอื่น ๆ ที่มีส่วนในการกำหนดการบริโภค รวมถึงการออมโดยรวม ได้แก่ โครงสร้างอายุของประชากรประเทศนั้น ๆ ว่ามีการกระจายอยู่ในช่วงใด อัตราการขยายตัวของประชากร อายุโดยเฉลี่ย นโยบายด้านสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ ความสัมพันธ์ของฟังก์ชันการบริโภค สามารถเขียนได้ดังนี้

$$C = \alpha WR + CYL \quad (4)$$

โดย WR แสดงถึง ความมั่งคั่งที่แท้จริง, α คือ ความโน้มเอียงในการบริโภคจากความมั่งคั่ง, C คือความโน้มเอียงในการบริโภคของรายได้จากการทำงาน และ YL คือ รายได้จากการทำงาน หรือ Labor Income

จากทฤษฎีวัฏจักรชีวิตสรุปได้ว่า บุคคลจะมีความมั่งคั่งเพิ่มขึ้น หรือมีรายได้ต่อหัวเพิ่มขึ้นจะมีแนวโน้มในการบริโภคสูงขึ้นรวมถึงการเพิ่มขึ้นของอายุการทำงานเปรียบเทียบกับช่วงเวลาเกษียณอายุ จะมีผลทำให้การบริโภคเพิ่มขึ้น ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคจะสูงขึ้น เพราะเป็นการเพิ่มรายได้ชั่วชีวิตและในขณะเดียวกันก็เป็นการลดระยะของช่วงเวลาที่มีการใช้เงินออม

เมื่ออาศัยทฤษฎีวัฏจักรชีวิต เราสามารถสรุปได้ว่าระดับการออมซึ่งเป็นฟังก์ชันของการบริโภคได้ว่าระดับการออมมีความสัมพันธ์กับโครงสร้างอายุประชากร รายได้จากแรงงานและความมั่งคั่ง โดยเมื่อสัดส่วนของประชากรที่อยู่ในวัยทำงานสูง การออมก็จะสูง และเมื่อบุคคลมีความมั่งคั่งเพิ่มขึ้นหรือมีรายได้จากแรงงานเพิ่มขึ้น ความจำเป็นในการออมจะลดลง การออมก็จะลดลงตาม

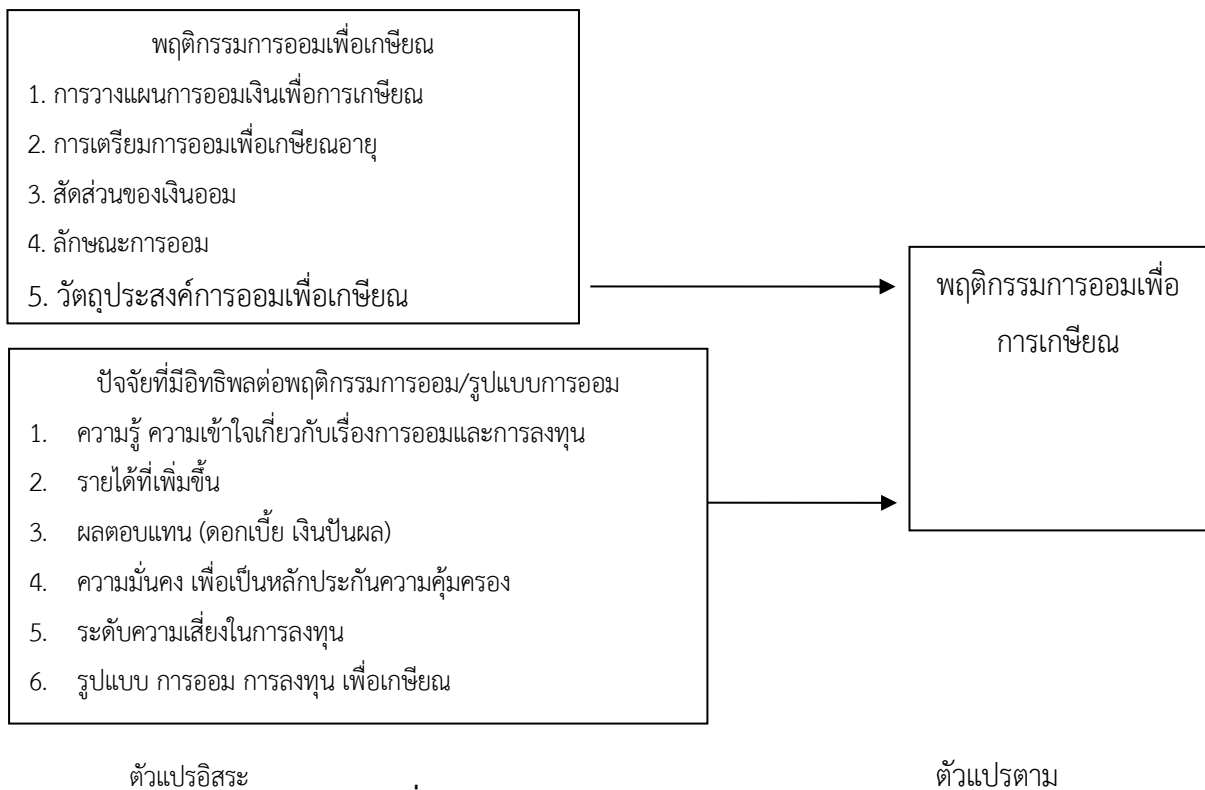
ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางการเงินและการออม

ในปัจจุบัน แม้ว่าการวิจัยในด้านทักษะทางการเงินจะได้รับความสนใจเพิ่มมากขึ้นในวงการวิชาการซึ่งแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางการเงินนั้นมีจุดเริ่มต้นมาจาก ทฤษฎีการบริโภคข้ามเวลา (Ricardian Equivalence Theorem) (Ricardo et al. (1890) อันเป็นทฤษฎีที่กล่าวถึงการบริโภคและการออม โดยกำหนดให้เป็น 2 ช่วงเวลา 1

โดยการตัดสินใจภายใต้เงื่อนไขดังกล่าวนี้ จะต้องคำนึงถึงอนาคต และต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขของงบประมาณที่มีจำกัด เพื่อสร้างให้เกิดอรรถประโยชน์สูงสุด ซึ่งเรียกว่า การตัดสินใจข้ามเวลา (Intertemporal Decision) โดยการตัดสินใจจะออมหรือจะบริโภคเท่าใด ณ ปัจจุบัน (t_0) จะส่งผลกระทบต่อปริมาณการบริโภคในช่วงเวลาถัดไป (t_1) จากแนวความคิดการบริโภคข้ามเวลานั้น สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการออมและการบริโภคใดๆ ณ เวลาปัจจุบัน ย่อมส่งผลกระทบต่อปริมาณการบริโภคในอนาคต ซึ่งการตัดสินใจออมของครัวเรือนหรือหน่วยเศรษฐกิจนอกจากจะกระทบต่อการบริโภคในอนาคตของตนแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจเติบโต เศรษฐกิจโดยรวมผ่านทาง การลงทุน (Investment) ด้วยการออมมีความสัมพันธ์กับการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจ โดยในทฤษฎี Endogenous Growth อันเป็นทฤษฎีที่ถูกพัฒนาขึ้นมาจาก Solow Growth model (Solow et al. (1956) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการออม (Saving) และการลงทุน (Investment) ซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญที่จะทำให้เศรษฐกิจเกิดการเจริญเติบโตได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว แต่สิ่งที่ไม่สำคัญไม่แพ้กันก็คือ การวิจัยและพัฒนา ตลอดจนการเพิ่มประสิทธิภาพของทุนมนุษย์ ที่เป็นตัวแปรในการทำให้เศรษฐกิจมีความเจริญเติบโตได้อย่างยั่งยืนเช่นกัน

กรอบแนวคิด

กรอบแนวคิดในการวิจัย จากการศึกษาเอกสารและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง นำไปสู่การสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัยแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่เกี่ยวข้อง ดังแผนภาพที่ 2 ดังนี้

ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดของการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้ได้กำหนด พฤติกรรมการออม และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการออม/รูปแบบการออม เป็นตัวแปรอิสระ และพฤติกรรมการออมเพื่อเกษียณเป็นตัวแปรตาม โดยจะทำการทดสอบความแตกต่างเพศ อายุ การคาดการณ์เกษียณอายุ สถานภาพสมรส จำนวนบุตร ระดับการศึกษา และระยะเวลาในการทำงานว่ามีผลต่อพฤติกรรมการออมเพื่อเกษียณอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 5%

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรในการศึกษาคั้งนี้คือพนักงานธนาคารพาณิชย์ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล และใช้สูตรคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Yamane (1967) จำนวน 400 คน เป็นกลุ่มตัวอย่าง เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และหลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลและตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถาม ข้อมูลทั้งหมดจะประมวลผลด้วยวิธีการทางสถิติที่โดยจะวิเคราะห์ ลักษณะทั่วไปของพนักงาน ด้วยการแจกแจงความถี่ (Frequency) แสดงเป็นร้อยละโดยแยกตามลักษณะต่าง ๆ วิเคราะห์แสดงค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานตามสถิติพรรณนา (Descriptive) และวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างกลุ่มตัวอย่างโดยใช้การทดสอบ T-test

ผลการศึกษา

จากผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่สามารถนำมาศึกษามีเพียง 370 ตัวอย่างเท่านั้น เนื่องจาก 30 ตัวอย่างนั้นไม่มีรายได้หลังหักค่าใช้จ่ายไม่เพียงพอสำหรับการออมเพื่อการเกษียณ ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 370 เป็นตัวแทนของผู้ที่มีรายได้หลังหักค่าใช้จ่ายเพียงพอสำหรับการเกษียณ จากข้อมูลทั่วไปของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 66.5 มีอายุระหว่าง 35 – 44 ปี ร้อยละ 46.0 (ต่ำสุด 25 ปี สูงสุด 60 ปี อายุเฉลี่ย 38 ปี) คาดว่าจะเกษียณเมื่ออายุ 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 49.75 มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 62.7 มีบุตรจำนวน 2 คน ร้อยละ 66.5 มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาโท ร้อยละ 49.75 มีระยะในการทำงานในธนาคารพาณิชย์ 1 – 10 ปี ร้อยละ 64.75 (ต่ำสุด 1 ปี สูงสุด 36 ปี เฉลี่ย 10 ปี) โดยส่วนใหญ่ที่รายได้ต่อเดือน 20,001-40,000 บาท ร้อยละ 28.25 และมีค่าใช้จ่ายต่อเดือน 20,001-30,000 บาท ร้อยละ 38.25

จากข้อมูลด้านพฤติกรรมการออมเพื่อเกษียณของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีรายได้หลังหักค่าใช้จ่ายเพียงพอสำหรับการออมเพื่อการเกษียณจำนวน 370 คน มีรายได้หลังหักค่าใช้จ่ายเพียงพอสำหรับการออมเพื่อการเกษียณ ร้อยละ 92.5 โดยส่วนใหญ่มีการวางแผนการออมเพื่อการเกษียณ ร้อยละ 100.0 โดยมีการวางแผนก่อนการเกษียณอายุ 11-15 ปี ร้อยละ 35.68 โดยออมเงินเพื่อการเกษียณคิดเป็น 10-20% ของรายได้หรือเงินออม ร้อยละ 40.54 ลักษณะการออมส่วนใหญ่เป็นมรดกครอบครัว ร้อยละ 100.0 และวัตถุประสงค์ของการออมในอันดับแรกได้แก่ เป็นมรดกสำหรับลูกหลาน รองลงมาเป็นด้านสุขภาพและค่ารักษาพยาบาล และการใช้ชีวิตประจำวันตามลำดับ

จากข้อมูลด้านปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการออมและรูปแบบการออมของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการออมและการลงทุนในระดับปานกลาง ร้อยละ 64.3 โดยปัจจัยที่เลือกลงทุนเพื่อการเกษียณเนื่องจากรายได้ที่เพิ่มขึ้น ร้อยละ 98.92 ผลตอบแทน (ดอกเบี้ย และเงินปัน

ผล) ร้อยละ 95.68 อัตราเงินเฟ้อ ร้อยละ 86.76 และความมั่นคง (เพื่อเป็นหลักประกันคุ้มครอง) ร้อยละ 74.86 ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างมีความสามารถในการรับความเสี่ยงได้ในระดับความเสี่ยงปานกลาง (ลงทุนในหุ้นน้อยกว่าหรือเท่ากับ 40%) ร้อยละ 57.6 โดยรูปแบบในการออมการลงทุนเพื่อเกษียณอยู่ในรูปแบบเงินฝากธนาคาร หรือสถาบันการเงิน เป็นปัจจัยอันดับแรก รองลงมา คือ ลงทุนในตราสารทุน (หุ้นทุกประเภท) และพันธบัตรรัฐบาล หรือสลากออมสิน

และในการทดสอบสมมติฐานเพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมกรรมการออมเพื่อเกษียณ โดยจำแนกตาม เพศ อายุ การคาดการณ์เกษียณอายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา ระยะในการทำงานในธนาคารพาณิชย์ และ ค่าใช้จ่ายส่วนตัวต่อเดือนพบว่าปัจจัยดังกล่าวมีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 1 พฤติกรรมการออม

พฤติกรรมการออมเพื่อการเกษียณ	จำนวน n = 370	ร้อยละ
มีการวางแผนการออมเงินเพื่อการเกษียณ		
มี	370	100.0
ไม่มี		
มีการเตรียมการออมเพื่อเกษียณอายุ กี่ปี ก่อนที่จะถึงวัยเกษียณ		
น้อยกว่า 5 ปี	70	18.91
6-10 ปี	97	26.22
11-15 ปี	132	35.68
16-20 ปี	61	16.49
มากกว่า 20 ปี	10	2.70
เงินออมเพื่อเกษียณคิดเป็นกี่ % ของรายได้ หรือเงินออมทั้งหมดต่อเดือน		
น้อยกว่า 10%	120	32.43
10-20%	150	40.54
21-30%	55	14.86
31-40%	26	7.03
มากกว่า 40%	19	5.14
ลักษณะการออม (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)		
เป็นมรดกครอบครัว	370	100.0
ออมเพื่อสำรองยามฉุกเฉิน	349	94.32
ออมเพื่อซื้อบ้านที่ดิน หรือรถยนต์/	339	91.62
ออมเพื่อผลตอบแทนเพื่อการลงทุน/	290	78.38
ออมเพื่ออนาคตหรือวัยหลังเกษียณ	254	96.46
ออมเพื่อสิทธิประโยชน์ทางภาษี	144	38.92
ออมเพื่อการศึกษา	32	8.65

ตารางที่ 2 วัตถุประสงค์การออมเพื่อเกษียณ

วัตถุประสงค์การออม เพื่อเกษียณ	สำคัญมากที่สุด	สำคัญมากที่สุด	สำคัญมากที่สุด	ค่าเฉลี่ย ถ่วง น้ำหนัก	อันดับ ปัจจัย
	เป็นอันดับ 1 (ร้อยละ)	เป็นอันดับ 2 (ร้อยละ)	เป็นอันดับ 3 (ร้อยละ)		
การใช้ชีวิตประจำวัน	302 (81.63)	44 (11.89)	24 (6.48)	2.75	3
ด้านสุขภาพและค่า รักษาพยาบาล	298 (80.54)	60 (16.22)	12 (3.24)	2.77	2
เป็นมรดกสำหรับ ลูกหลาน	363 (98.11)	5 (1.35)	2 (0.54)	2.98	1
การท่องเที่ยว	49 (13.24)	294 (79.46)	27 (7.30)	2.06	4

หมายเหตุ: ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักสำคัญมากที่สุดเป็นอันดับ 1 = 3, สำคัญมากที่สุดเป็นอันดับ 2 = 2, และสำคัญมากที่สุดเป็นอันดับ 3 = 1

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการออมเพื่อการเกษียณเนื่องจากในปัจจุบันจำนวนประชากรผู้สูงอายุของประเทศไทยได้เพิ่มจำนวนขึ้น และอาจเป็นสังคมผู้สูงอายุในไม่ช้า โดยการศึกษาครั้งนี้ได้เลือกศึกษาในกลุ่มตัวอย่างของพนักงานธนาคารพาณิชย์ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยได้ศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับลักษณะและประเภทของการออมเงินเพื่อเกษียณอายุของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ทราบทั่วไประยะแล้ว กลุ่มตัวอย่างพนักงานธนาคารพาณิชย์ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลนั้นมีลักษณะการออมประเภทใดบ้างเนื่องจากการออมและการลงทุนในประเทศไทยปัจจุบันได้มีความหลากหลายมากขึ้น เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจภาพรวมของพฤติกรรมการออมของกลุ่มตัวอย่าง และสามารถใช้ประโยชน์ในการวางแผนเตรียมตัวเพื่อวัยเกษียณต่อไป ดังนั้นการศึกษาหัวข้อนี้อาจเป็นแรงกระตุ้นให้ประชากรในประเทศเล็งเห็นถึงความสำคัญของการวางแผนเพื่อการเกษียณให้มีความมั่นคงเพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยพึ่งพาตนเองได้มากขึ้นนอกเหนือจากความช่วยเหลือจากภาครัฐ

สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ทางผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามเพื่อเป็นเครื่องมือในการศึกษาหาความสัมพันธ์และรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ได้กล่าวไปแล้วในข้างต้น โดยได้แจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ชุด แต่จะนำมาเป็นข้อมูลในการวิจัยเพียง 370 ตัวอย่างเท่านั้น เนื่องจาก 30 ตัวอย่างนั้นไม่มีรายได้หลังหักค่าใช้จ่ายไม่เพียงพอสำหรับการออมเพื่อการเกษียณ ในจำนวน 370 ตัวอย่างนั้นจะเป็นผู้ที่มีรายได้หลังหักค่าใช้จ่ายเพียงพอสำหรับการเกษียณ โดยในกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จำนวนร้อยละ 36 วางแผนการออมเพื่อเกษียณล่วงหน้าประมาณ 11-15 ปี และผู้ที่มีการวางแผนเกษียณล่วงหน้ามากกว่า 20 ปี มีเพียงร้อยละ 2.7 เท่านั้น โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนมากจะออมเงินประมาณร้อยละ 10-20 ของเงินออมทั้งหมด

เพื่อการวางแผนเกษียณโดยเงินจำนวนนี้มีแผนการใช้จ่ายสำหรับอนาคตหลังเกษียณในด้าน มรดก (ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักที่ 2.98), สุขภาพและการรักษาพยาบาล (ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักที่ 2.77), การใช้ชีวิตประจำวัน (ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักที่ 2.75), และการท่องเที่ยว (ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักที่ 2.06)

สำหรับปัจจัยที่ส่งผลต่อการออมนั้นพบว่า รายได้ที่เพิ่มขึ้นจะเป็นส่วนสำคัญที่สุด (ร้อยละ 98.92) ที่ส่งผลต่อการลงทุนเพื่อเกษียณ และในจำนวนนี้ยังพบว่าการลงทุนนั้นจะเน้นการลงทุนในกลุ่มสินทรัพย์ที่มีความเสี่ยงปานกลาง คือมีการลงทุนในตราสารทุนน้อยกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 40 โดยในกลุ่มนี้จะมีการลงทุนหลักในเงินฝากธนาคารเป็นอันดับหนึ่ง (ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักที่ 2.92) และรองลงมาคือการลงทุนในตราสารทุน (ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักที่ 2.45) นอกจากนี้เมื่อเปรียบเทียบการออมเพื่อวัยเกษียณยังพบว่าเพศหญิงมีการเตรียมตัวเพื่อการเกษียณมากกว่าเพศชาย โดยประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 44 ปีขึ้นไปจะเริ่มมีการเตรียมตัวเพื่อเกษียณมากที่สุดเมื่อเทียบกับกลุ่มอื่น

สำหรับปัจจัยทางการศึกษา, ระยะเวลาการทำงาน และปัจจัยทางด้านรายจ่ายนั้น พบว่ายิ่งระดับการศึกษาเพิ่มมากขึ้นจะมีการเตรียมตัวเพื่อการเกษียณเพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน จากผลการศึกษาจะเห็นว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับปริญญาเอกจะมีการเตรียมตัวเพื่อเกษียณสูงกว่าปริญญาโท และปริญญาตรี และกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับปริญญาโทจะมีการออมเพื่อเกษียณสูงกว่าปริญญาตรีด้วยเช่นกัน นอกจากนี้สำหรับจำนวนระยะเวลาในการทำงานก็ส่งผลต่อการวางแผนเกษียณด้วยเช่นกัน โดยหากมีอายุงานตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไปจะมีการออมเพื่อเกษียณมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีอายุงาน 1-10 ปี และสุดท้ายพบว่ายี่มีรายจ่ายน้อย คือมีรายจ่ายน้อยกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาทต่อเดือน จะเป็นกลุ่มประชากรที่มีการออมมากที่สุดเมื่อเทียบกับกลุ่มประชากรที่มีรายจ่ายมากกว่านี้

จากการศึกษายังพบว่าช่วงอายุที่มีการออมสูงสุดคือช่วงอายุก่อนเกษียณประมาณ 11-15 ปี หรือมีอายุในช่วง 41-45 ปี (คิดจากค่าเฉลี่ยการคาดการณ์อายุสำหรับเกษียณของกลุ่มตัวอย่าง) ซึ่งจะเห็นได้ว่าจะเป็นไปตามสมมติฐานวัฏจักรชีวิต ตามที่ โสภณ โรจน์ธำรง (2543) และ จิตสุดา ทองปาน (2546) ที่ว่าบุคคลจะมีรายได้สูงขึ้นในช่วงอายุวัยกลางคน ในขณะที่จะมีระดับการบริโภค หรือมีรายจ่ายในระดับค่อนข้างคงที่ ซึ่งเมื่อนำไปผนวกรวมกับทฤษฎีการออมของ Keynes (1936) แล้วจะพบว่าช่วงวัยกลางคนนั้นจะเป็นช่วงที่ถือว่ามีสัดส่วนการออมมากที่สุดหากเทียบกับช่วงอายุอื่น เนื่องจากตามทฤษฎีการออมของ Keynes (1936) หากสัดส่วนรายได้เพิ่มสูงขึ้น ก็จะทำให้สัดส่วนการออมเพิ่มขึ้นตามไปด้วย แต่อย่างไรก็ตามในกรณีนี้จะพบต้องอยู่ภายใต้สมมติฐานว่ารายจ่ายหรือการบริโภคนั้นค่อนข้างคงที่ตามที่ โสภณ โรจน์ธำรง (2543) และ จิตสุดา ทองปาน (2546) ได้อ้างไว้

จากทฤษฎีการออมของ Keynes (1936) ที่ว่า จำนวนการออมจะมีความสัมพันธ์กับรายได้และรายจ่ายของบุคคล โดยหากบุคคลนั้นมีรายได้ที่สูงขึ้น และมีรายจ่ายที่น้อยลง หรืออย่างใดอย่างหนึ่ง จะทำให้โดยภาพรวมนั้นมีสัดส่วนการออมที่เพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาในครั้งนี้ที่พบว่าการรายได้มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการออม คือเมื่อกลุ่มตัวอย่างมีรายได้ที่เพิ่มขึ้นก็จะเป็นปัจจัยที่ทำให้สัดส่วนการออมมีเพิ่มขึ้นได้

ด้วยเช่นกัน แต่ในทางกลับกันนั้นสัดส่วนการออมจะแปรผันเชิงลบกับสัดส่วนการใช้จ่าย คือหากมีสัดส่วนการใช้จ่ายที่น้อยลงก็จะส่งผลตรงข้ามกับการออม โดยการออมจะมีสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นเมื่อสัดส่วนรายจ่ายลดลงนั่นเอง

อย่างไรก็ตามการที่ประชากรนั้นได้มีการออมสำหรับเกษียณเป็นเรื่องที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตในอนาคตหลังเกษียณ เนื่องจากการตัดสินใจในการออมและการลงทุนในช่วงเวลาปัจจุบันนั้นจะส่งผลกระทบต่อความสามารถในการบริโภคในอนาคตได้เช่นกัน (Ricardo et al., 1890) ดังนั้นจากการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างถึงร้อยละ 92.5 มีรายได้หลังหักค่าใช้จ่ายเพียงพอสำหรับการออมเพื่อเกษียณ ซึ่งจะส่งผลให้ในอนาคตสามารถนำเงินออมส่วนนี้มาใช้จ่ายเพื่อการบริโภคได้เพียงพอตามความต้องการและตามวัตถุประสงค์ของการออมได้ และสุดท้ายนี้การออมนั้นยังสามารถเป็นตัวผลักดันให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศสามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืนในระยะยาวอีกด้วยตามทฤษฎีของ Solow et al. (1956) ที่ได้ให้ความสำคัญกับการออมและการลงทุนในปัจจุบัน และได้ระบุถึงความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมต่อการออมอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาครั้งนี้พบว่าจำนวนกลุ่มประชากรที่ศึกษากลุ่มตัวอย่างค่อนข้างเน้นไปทางกลุ่มตัวอย่างผู้หญิง และช่วงอายุ 35-44 ปี ซึ่งอาจยังเกิดจากการที่พนักงานธนาคารส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง รวมทั้งปัจจุบันประชากรในประเทศก็มีสัดส่วนของเพศหญิงมากกว่าเพศชาย จึงอาจทำให้การกระจายตัวของกลุ่มตัวอย่างค่อนข้างจำกัด มากไปกว่านั้นการศึกษานี้ยังมีกรอบการศึกษาเฉพาะในบริเวณกรุงเทพมหานคร และปริมณฑลเท่านั้น ซึ่งถ้าหากมีการศึกษาในระดับประเทศ ผลการศึกษาอาจมีการเปลี่ยนแปลงไปจากนี้เนื่องจากมีความเป็นไปได้ว่าประชากรในเมืองกับนอกเมืองนั้นอาจมีพฤติกรรมการออมเพื่อเกษียณที่แตกต่างกันออกไปได้

ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปอาจเพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างให้มากขึ้นเพื่อการกระจายตัวของกลุ่มตัวอย่างจะได้มีมากขึ้น สำหรับกลุ่มอาชีพพนักงานธนาคารพาณิชย์นั้นแต่ละบุคคลยังอาจมีหน้าที่หรือความรับผิดชอบที่ต่างกัน ซึ่งอาจส่งผลต่อความรู้ความเชี่ยวชาญ และทัศนคติต่อการออมและการลงทุนได้ ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าสนใจในการศึกษาครั้งต่อไปด้วยเช่นกัน

References

- Chumphon Sattawat. 1997. Household Savings and Financial Importance of Thailand, Master's Thesis. Ramkhamhaeng University.
- Gordon, R. J. (1990). What is new-Keynesian economics?. *Journal of Economic Literature*, 28(3), 1115-1171.
- Jitsuda Thongpan. 2003. Factors determining household savings in Thailand. Self Study Master of Science (Business Economics), Thammasat University.

Keynes, J.M. (1936). *The general Theory of Employment, Interest and Money*. New York :
Harcourt Brace Jovanovich.

National Statistical Office. (2016). Thai population structure 2000-2568. Retrieved October
23, 2020, from NSO Thailand:

http://service.nso.go.th/nso/nso_center/project/search_center/23project-th.htm

Ricardo, R. (1890). Assessing ricardian equivalence. *Journal of Economic Surveys*, 17(1), 55-78.

Sittirat Meets Year 2005. Effects of Compulsory Retirement Savings - Foreign Case Example.
Journal of Finance and Finance. Year 17 No. 55/2005 (March 2005) pages 80-85.

Solow, R. M. (1956). A contribution to the theory of economic growth. *The quarterly journal
of economics*, 65-94.

Sophon Rotthamrong. (2000). Culture of Savings. *Thammasat Economic Journal*. Retrieved
October 23, 2020, from

[http://www.econ.tu.ac.th/?action=journal&menu=26&type=journal&issue=49&pgm
enu=77](http://www.econ.tu.ac.th/?action=journal&menu=26&type=journal&issue=49&pgm
enu=77)

Yamane, T. (1967). *Statistics: An Introductory Analysis*, 2nd Ed., New York: Harper and Row.

Kanokkam Sungkanon, Master of Economics Program (Economics for Executive),
Assistant Vice President, Affluent Business Investment Advisory Team 12-1.

Worapong Joungrattanakamjorn, Master of Science in Finance and Economics, Senior
Investment Advisory Manager, Affluent Business Investment Advisory Team 22-3.

Chakrit Srisakun, Ph.D., BA (Candidate). Martin de Tours School of Management and
Economics, Assumption University. MBA. Chiang Mai University, BBA. Saint's Johns
University. Head of Department, Business Administration and General Education,
Faculty of International Hospitality Industry.